

PRZYCZYNEK DO BADAŃ NAD WIELOJĘZYCZNYMI NAZWAMI MIEJSCOWYMI NA MAPACH INTERNETOWYCH

*Michał Borun**

Abstrakt

Cel. Sprawdzenie zgodności Map Google z zaleceniem ONZ, aby ograniczyć stosowanie egzoni-
mów oraz by publikować je wyłącznie wraz z endonimami.

Metoda. Badanie przeprowadzono krzyżowo na dwóch krajach (obszar) i ich językach (adre-
sat), tj. Niemcy w polskiej wersji Map Google oraz Polska – w wersji niemieckojęzycznej. Wy-
stępujące na Mapach Google nazwy miast porównano z formami zalecanymi do użytku w obu
językach.

Wyniki. Odnotowano istotną rozbieżność dla obu badanych domen: zgodność z zaleceniem
ograniczenia egzoni-
mów wyniosła 100% dla nazw polskich w Niemczech oraz 46% dla nazw
niemieckich w Polsce. Jednocześnie zauważono, że inną filozofią kieruje się serwis Open Street
Map, który stosując jednolite podejście w całym serwisie, trafniej odpowiada na zalecenia ONZ.
Ograniczenia badań i wnioski. Badano tylko miasta wymienione na oficjalnych li-
stach egzoni-
mów, jedynie w Polsce i w Niemczech oraz w odpowiednich dwóch wersjach języ-
kowych Map Google.

Implikacje praktyczne. Wynik badania może stanowić istotny czynnik wzmożenia świadomości
aktorów rynku turystycznego. Serwis Mapy Google postrzegany jest jako globalny – co
niekoniecznie jednak oznacza globalny porządek, lecz głównie globalny udział. Większy wpływ
na jego treści mają anonimowi internauci niż agendy międzynarodowe, krajowe czy lokalne,
stanowiące dotąd tradycyjnie o nazewnictwie i treściach publikacji. W związku z tym za pożą-
dane uznaje się ich aktywne włączenie w edycję społecznościowych serwisów mapowych w In-
ternecie.

Oryginalność. Sytuacja w tej dziedzinie jest niezwykle dynamiczna i ten aspekt Map Go-
ogle: tłumaczenia nazw miejscowych funkcjonuje dopiero od roku 2008 (w Polsce od 2012 r.).
Narzędzie można po modyfikacji stosować do szerszych i pogłębionych analiz oraz do innych
serwisów mapowych, co zasygnalizowano na przykładzie Open Street Map.

Rodzaj pracy. Artykuł prezentujący wyniki badań empirycznych.

Słowa kluczowe: Internet, mapa, informacja turystyczna, nazwa miejscowa, egzoni-

* Mgr; Biuro inżynierskie INCITIVE, Oslo, Norwegia; e-mail: borun@incitive.no.

Wprowadzenie

Użytkownik niemieckojęzycznych Map Google [Mapy Google...] przeczyta nazwy największych miast Polski w ich brzmieniu właściwym dla języka i kultury Niemiec – z dwoma jednak wyjątkami. Są to: „Łódź” i „Wroclaw” (nie „Wrocław”). Ta druga nazwa zaskakuje z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze nic nie stało na przeszkodzie, aby użyć w niej polskiego znaku diakrytycznego, skoro w „Łodzi” użyto ich trzech. Po drugie, tak jak nie dziwi użycie polskiej nazwy urzędowej Łodzi – nie ma ona niemieckiego odpowiednika¹ – romańska transliteracja zastąpiła znany niemiecki egzonim miasta – „Breslau”. Egzonimy to nazwy używane w danym języku dla obiektów geograficznych znajdujących się poza obszarem, gdzie język ten ma status oficjalny, i różniące się od nazw oficjalnych w językach miejscowych, czyli endonimów [*Dokumenty...* 1977, s. 234]. Istnienie w danym języku takich odmiennych nazw własnych świadczy często o historycznych powiązaniach użytkowników tego języka z odległymi nawet krajami. Kształtowane niekiedy od kilkuset lat, są częścią dziedzictwa kulturowego i powinny być zachowywane, jeśli są utrwalone i powszechnie używane [*Urzędowy...* 2013, XIII]. Takimi nazwami są obecne na Mapach Google niemieckie nazwy polskich miast: Warschau, Danzig, Posen czy Stettin, i trudno zrozumieć, dlaczego nie miałyby wśród nich pojawić się także „Breslau”.

Choćby miało się to w przyszłości zmienić, już sam fakt zwłoki jest wymowny. Można domniemywać powodów, dla których tak się stało. Możliwe, że nie bez znaczenia jest polityka Miasta Wrocławia, które konsekwentnie używa polskiej nazwy także w intensywnej kampanii promocyjnej za granicą. To jednak nie jest przedmiotem niniejszego artykułu. Artykuł poszukuje odpowiedzi na pytanie, czy zasady, którymi kierują się edytorzy Map Google w stosowaniu nazw miejscowych, są spójne i jednolite. Nie byłyby, gdyby na treści mapy wpływ mogła mieć polityka poszczególnych miejscowości, grup lub osób. Jakimi kryteriami mogą więc kierować się edytorzy Map Google w tym zakresie i czy jest to jednolity porządek dostępny w różnych wersjach językowych, czy też treści mapy w różnych językach uwarunkowane są odmiennymi okolicznościami? Jakimi?

Do próby udzielenia odpowiedzi na te pytania posłużą przykłady niemieckich nazw miast w Polsce oraz odwrotnie: polskich nazw miast w Niemczech. Różnice w treści wersji językowych Map Google mogą wcale nie być znane użytkownikom – kto bowiem zmienia język podczas używania serwisu? Przestrzeganie ustanowionych schematów było dotychczas istotnym

¹ Nazwy „Lodsch” i „Litzmannstadt” używane były wyłącznie przez nazistów w latach 1939-1945.

atutem map, które zobiektywizowane, właśnie dzięki wysokiemu stopniowi standaryzacji cieszą się zaufaniem użytkowników. Globalny produkt mapowy Google korzysta z tej estymy – czy jednak słusznie?

Podstawy prawne

Stosowanie nazw innych niż urzędowe jest tematem odbywających się co pięć lat od 1967 r. Konferencji ONZ w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, a w międzyczasie – pracy grup eksperckich. W wyniku zainteresowania licznymi państwami ideą zniesienia egzonimów i stosowania narodowo zestandaryzowanych nazw Organizacja Narodów Zjednoczonych rozpoczęła prace nad międzynarodową standaryzacją nazw geograficznych [*Rezolucja... 1972c*]. Zauważono, że chociaż określone egzonimy (nazwy zwyczajowe, nazwy tradycyjne) stanowią ważną i żywą część języków, są i takie, które pozostają obecne w języku nawet po zmniejszeniu się zapotrzebowania na

Tab. 1. Zalecane polskie egzonimy miast w Niemczech
Tab. 1. Recommended Polish exonyms of cities in Germany

Polski egzonim	Niemiecki endonim	Współrzędne geograficzne
Akwizgran	Aachen	50°46'30"N, 6°05'00"E
Biała Woda	Weißwasser, Weißwasser/O.L. d.-łuż. Běla Woda	51°30'00"N, 14°38'00"E
Brema	Bremen	53°04'30"N, 8°48'30"E
Brunszwik	Braunschweig	52°15'50"N, 10°31'30"E
Budziszyn	Bautzen g.-łuż. Budzin	51°10'50"N, 14°25'30"E
Chociebuż	Cottbus d.-łuż. Chośebuz; Chóśebuz	51°45'40"N, 14°20'00"E
Drezno	Dresden	51°03'00"N, 13°44'30"E
Frankfurt nad Menem	Frankfurt am Main; Frankfurt	50°07'00"N, 8°41'00"E
Frankfurt nad Odrą	Frankfurt, Frankfurt (Oder)	52°20'30"N, 14°33'00"E
Fryburg Bryzgowijski	Freiburg im Breisgau; Freiburg	47°59'40"N, 7°51'00"E
Getynga	Göttingen	51°32'00"N, 9°56'00"E
Gubin	Guben d.-łuż. Gubin	51°57'10"N, 14°42'50"E
Hanower	Hannover	52°22'30"N, 9°44'30"E

Kilonia	Kiel	54°19'30"N, 10°08'30"E
Koblencja	Koblenz	50°21'30"N, 7°35'30"E
Kolonia	Köln	50°56'30"N, 6°57'30"E
Konstancja	Konstanz	47°39'50"N, 9°10'30"E
Lipsk	Leipzig	51°20'30"N, 12°22'30"E
Lubeka	Lübeck	53°52'10"N, 10°41'10"E
Lubin	Lübben, Lübben (Spreewald) d.-łuź. Lubin, Lubin (Blota)	51°56'30"N, 13°53'50"E
Lubusz	Lebus	52°25'30"N, 14°32'00"E
Miśnia	Meißen	51°09'50"N, 13°28'20"E
Moguncja	Mainz	50°00'00"N, 8°16'10"E
Monachium	München	48°08'00"N, 11°34'30"E
Mużaków	Bad Muskau g.-łuź. Mużakow	51°32'30"N, 14°43'30"E
Niska	Niesky d.-łuź. Niska	51°17'30"N, 14°49'20"E
Norymberga	Nürnberg	49°27'00"N, 11°04'30"E
Pasawa	Passau	48°34'30"N, 13°27'50"E
Poczdami	Potsdam	52°24'00"N, 13°03'30"E
Ratyzbona	Regensburg	49°01'00"N, 12°06'00"E
Spira	Speyer	49°19'00"N, 8°26'00"E
Szlezwik	Schleswig	54°31'00"N, 9°34'00"E
Trewir	Trier	49°45'30"N, 6°38'30"E
Tybinga	Tübingen	48°31'20"N, 9°03'20"E
Wittenberga	Wittenberg, Lutherstadt Wittenberg	51°52'00"N, 12°38'30"E
Wormacja	Worms	49°38'00"N, 8°22'00"E
Żytawa	Zittau	50°53'50"N, 14°48'30"E

Źródło: *Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata*. Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Geodecie Kraju, Warszawa 2013.

nie [Rezolucja... 1972a]. Za niepotrzebne uznano stosowanie tych egzonimów, które powstały sztucznie, nie są znane lub wyszły z użycia. ONZ zalecił narodowym organom nazewniczym przygotowanie wykazów obecnie stosowanych egzonimów i przejrzanie ich w celu potencjalnego usunięcia wybranych nazw [Rezolucja... 1972a; Rezolucja... 1972c; Rezolucja... 1977].

W Polsce ustalaniem nazw miejscowości leżących poza polskim obszarem językowym (egzonimów dzisiejszej Polszczyzny) zajmuje się Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, działająca przy Głównym Geodecie Kraju. Aktualna lista (tab. 1) opracowana w 2013 r. zawiera ponad 13 tys. polskich egzonimów, z czego na terenie Niemiec około 200; wśród nich 37 to nazwy miast.

Listę egzonimów języka niemieckiego opracowała Stała Komisja Nazw Geograficznych (Ständiger Ausschuss für geographische Namen, StAGN). Także ta lista nie zawiera wszystkich znanych i stosowanych egzonimów, zgodnie z dążeniem ONZ do ograniczenia ich liczby. Drugie wydanie listy z 2002 r. zawiera łącznie ok. 500 niemieckich egzonimów, z czego 64 na terenie Polski; wśród nich 49 to nazwy miast.

Tab. 2. Zalecane niemieckie egzonimy miast w Polsce

Tab. 2. Recommended German exonyms of cities in Poland

Niemiecki egzonim	Polski endonim	Współrzędne geograficzne
Allenstein	Olsztyn	53°48'N, 20°29'E
Auschwitz	Oświęcim	50°03'N, 19°12'E
Beuthen	Bytom	50°22'N, 18°54'E
Breslau	Wrocław	51°06'N, 17°00'E
Brieg	Brzeg	50°52'N, 17°27'E
Bromberg	Bydgoszcz	53°08'N, 18°00'E
Danzig	Gdańsk	54°23'N, 18°40'E
Eylau	Haława	53°37'N, 19°33'E
Dirschau	Tczew	54°06'N, 18°47'E
Elbing	Elbląg	54°10'N, 19°25'E
Frauenburg	Frombork	54°22'N, 19°41'E
Gdingen	Gdynia	54°32'N, 18°33'E
Glatz	Kłodzko	50°27'N, 16°39'E
Gleiwitz	Gliwice	50°17'N, 18°40'E
Glogau	Głogów	51°40'N, 16°05'E
Gnesen	Gniezno	52°31'N, 17°37'E
Graudenz	Grudziądz	53°29'N, 18°45'E
Grünberg	Zielona Góra	51°56'N, 15°319'E
Hirschberg (Riesengebirge)	Jelenia Góra	50°55'N, 15°46'E
Hohensalza	Inowrocław	52°48'N, 18°15'E

Kattowitz	Katowice	50°15'N, 19°00'E
Kolberg	Kołobrzeg	54°12'N, 15°33'E
Königshütte	Chorzów	50°18'N, 19°01'E
Köslin	Koszalin	54°12'N, 16°09'E
Krakau	Kraków	50°03'N, 19°58'E
Küstrin	Kostrzyn	52°37'N, 14°39'E
Landsberg (Warthe)	Gorzów Wielkopolski	52°45'N, 15°20'E
Liegnitz	Legnica	51°13'N, 16°09'E
Marienburg	Malbork	54°02'N, 19°01'E
Neiße szwajc. Neisse	Nysa	50°29'N, 17°20'E
Neusandez	Nowy Sącz	49°38'N, 20°42'E
Oels	Oleśnica	51°13'N, 17°23'E
Oppeln	Opole	50°41'N, 17°55'E
Osterode	Ostróda	53°43'N, 19°59'E
Posen	Poznań	52°25'N, 16°55'E
Rastenburg	Kętrzyn	54°06'N, 21°23'E
Ratibor	Racibórz	50°06'N, 18°13'E
Schneidemühl	Piła	53°10'N, 16°44'E
Schweidnitz	Świdnica	50°51'N, 16°29'E
Stargard	Stargard Szczeciński	53°20'N, 15°02'E
Stettin	Szczecin	53°24'N, 14°32'E
Stolp	Ślupsk	54°28'N, 17°01'E
Swinemünde	Świnoujście	53°53'N, 14°14'E
Thorn	Toruń	53°02'N, 18°35'E
Tschenstochau	Częstochowa	50°49'N, 19°06'E
Waldenburg	Wałbrzych	50°46'N, 16°17'E
Warschau	Warszawa	52°15'N, 21°00'E
Zoppot	Sopot	54°28'N, 18°34'E

Źródło: *Ausgewählte Exonyme der deutschen Sprache. Deutsche Namen und ihre phonetische Umschriftung für geographische Objekte in Ländern und Gebieten ohne deutsche Amtssprache.* Ständiger Ausschuss für geographische Namen, Frankfurt am Main 2002.

Uznawszy, że egzonimy tracą na znaczeniu nawet w zastosowaniu krajowym, Konferencja ONZ zaleciła rozważenie ograniczenia stosowania egzonimów w publikacjach przeznaczonych wyłącznie do użytku krajowego, a w przypadkach gdy egzonimy zostały zachowane, podawanie również jak najczęściej lokalnych nazw oficjalnych [Rezolucja... 1972b]. Później zalecono bardzo oszczędne stosowanie egzonimów wywołujących problemy międzynarodowe i publikowanie ich wraz z (podaną w nawiasach) narodowo uznaną nazwą standardową [Rezolucja... 1982]. Następna Konferencja wzywała już do tego, aby podawać ją na pierwszym miejscu [Rezolucja... 1987]. Intencją Konferencji ONZ jest, aby w publikacjach, na mapach i w innych dokumentach pojawiały się nazwy geograficzne zgodne z zasadami narodowej standaryzacji (endonimy), uzupełnione tylko o uzasadnione egzonimy.

Metoda badawcza

Celem badania jest sprawdzenie zgodności treści Map Google z dwoma zaleceniami Konferencji ONZ: aby ograniczyć liczbę egzonimów oraz by publikować je wraz z endonimami. Badanie przeprowadzono krzyżowo na dwóch krajach (obszar) i ich językach (adresat), tj. porównując zapisy nazw miast w Niemczech w wersji polskojęzycznej oraz w Polsce – w niemieckojęzycznej wersji Map Google.

Dla zbadania zgodności z zaleceniem, aby ograniczać liczbę egzonimów, sprawdza się dla każdej miejscowości z danego terytorium, czy jej nazwa odpowiada nazwie podanej na wykazie opublikowanym przez odpowiednią Komisję. Wystąpienia zgodne z wykazem (czyli zalecany egzonim) odnotowuje się jako „+1”, niezgodne zaś (egzonim spoza wykazu albo sam endonim pomimo obecności w wykazie odpowiedniego egzonimu) – jako „-1”. Współczynnik zgodności będzie ilorazem: liczbę obecnych na mapie zalecanych egzonimów dzieli się przez liczbę wystąpień wszystkich zliczanych miast (suma wartości bezwzględnych wszystkich liczb: $|1|, |-1|$). Współczynnik ten wyniesie „1” (100%, pełna zgodność) wyłącznie w przypadku, gdy na mapie pojawiły się wszystkie egzonimy z wykazu, i żadne inne. Pojawiających się na mapie endonimów nieodnoszących się do miast z wykazu nie uwzględnia się w zliczaniu („0”).

Tab. 3. Macierz wystąpień form nazw miejscowych na wykazach i mapie

Tab. 3. Matrix of the forms of topographic names that occur on the lists and map

	Endonim na mapie	Egzonim na mapie
Egzonim na wykazie	Niezalecany endonim (-)	Zalecany egzonim (+)
Brak egzonimu na wykazie	Zalecany endonim (0)	Niezalecany egzonim (-)

Źródło: opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Procedurę prowadzi się dla wszystkich miast widocznych w tej samej skali² na obszarze danego kraju, poczynając od najmniejszego przybliżenia. Ze wzrostem skali zwiększa się liczebność próby, więc i moc wnioskowania. Wyniki przedstawione w niniejszym artykule kończą się z chwilą wyczerpania pozycji z wykazu, badanie może być jednak prowadzone głębiej. Każde dalsze wystąpienie egzonimu na mapie będzie świadczyło o nie stosowaniu się do zalecenia ONZ (lista Komisji), jako że egzonim ten na pewno nie znalazł się w wykazie. W ten sposób możliwe będzie wyłącznie osłabienie wartości dla ogólniejszej skali – w wyniku niniejszego badania uzyskana zostanie więc najwyższa możliwa wartość współczynnika zgodności. Istotny jest jednak nie tyle sam współczynnik, lecz zbieżność lub brak zbieżności współczynników dla obu badanych części. W przypadku istotnych różnic będzie można postawić tezę o odmiennych zasadach, którymi kierują się niemieccy i polscy edytorzy Map Google w zakresie zagranicznych nazw miejscowych.

Dla zbadania zgodności z zaleceniem, aby egzonimy publikować wraz z endonimami, zlicza się łączne wystąpienia endonimu wspólnie z zalecanym egzonimem (forma zalecana) oraz zastąpienia pierwszego przez drugi (forma niezalecana). Wystąpienia samych endonimów nie uwzględnia się.

Wyniki

Zgodność z zaleceniem, aby ograniczać liczbę egzonimów

Badanie prowadzi się kolejno dla wyższych poziomów szczegółowości. Wraz ze wzrostem skali pojawiają się nowe szczegóły mapy, w tym zwiększa się liczba widocznych miast.

Polskie egzonimy w Niemczech

W tabelach 4-7 przedstawiono wyniki dla niemieckich miast w kolejnych przybliżeniach polskojęzycznych Map Google.

Współczynnik zgodności wynosi dla każdego z powyższych trzech przybliżeń 100%, co oznacza, że na każdym z tych poziomów szczegółowości polskojęzycznych Map Google występują wyłącznie te z polskich egzonimów, które zalecane są przez Komisję – i żadne inne. Pozostałe nazwy miast występujące na mapie to niemieckie endonimy, i to tylko w odniesieniu do miast spoza wykazu. Zalecenie ONZ, aby ograniczać liczbę egzonimów, uznane zostaje za wypełnione w odniesieniu do obszaru Niemiec na

² W opracowaniu podaje się nie skalę mapy, która może różnić się w zależności od rozdzielczości ekranu lub wydruku, lecz miary podane standardowo przy podziałce Map Google: 200 km, 100 km, 50 km, 20 km, 10 km.

polskojęzycznej Mapie Google – na tym poziomie szczegółowości. Sprawdzenie zgodności dla dokładniejszej skali wymaga dalszego prowadzenia tej samej procedury dla większych przybliżeń. Ze względu na narastającą liczbę widocznych miast można jednak przestać na sprawdzeniu ostatnich miast z wykazu, których pozostało 13. Można przeprowadzić procedurę badania zgodności nazw wobec tych miast, i tym samym wyczerpać listę zalecanych egzonimów.

Tak uzyskany współczynnik dla dokładniejszej skali wyniósł 100% i jest częściowy, jako że nie sprawdzono wszystkich miast widocznych w tej skali. Lista zalecanych egzonimów wyczerpała się i w dalszym badaniu przypisać będzie można jedynie wartość „0” albo „-1”. Oznacza to, że każde następne wystąpienie egzonimu spoza wykazu spowoduje obniżenie współczynnika zgodności. W pobieżnym przejrzaniu polskojęzycznych Map Google dla obszaru Niemiec nazw takich jednak nie odnotowano.

Tab. 4. Przybliżenie „200 km” (widocznych pięć niemieckich miast)

Tab. 4. “200 km” scale (5 German cities shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
		Berlin, Hamburg	Monachium, Frankfurt nad Menem, Kolonia
0	0	0	+3

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 3, w tym egzonimów z wykazu: 3.

The number of counted new instances of cities: 3, including exonyms from the list: 3.

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Tab. 5. Przybliżenie „100 km” (widocznych 21 niemieckich miast)

Tab. 5. “100 km” scale (21 German cities shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
		Dortmund, Essen, Karlsruhe, Magdeburg, Mannheim, Rostock, Stuttgart, Wolfsburg	Brema, Brunzswik, Drezno, Hanower, Kilonia, Lipsk, Lubeka, Norymberga
0	0	0	+8

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 8 (wszystkich: 11), w tym egzonimów z wykazu: 8 (11).

The number of counted new instances of cities: 8 (total: 11), including exonyms from the list: 8 (11).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Tab. 6. Przybliżenie „50 km” (widocznych 55 niemieckich miast)³**Tab. 6.** “50 km” scale (55 German cities shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
		Augsburg, Bamberg, Bayreuth, Bielefeld, Bonn, Bremerhaven, Celle, Chemnitz, Cuxhaven, Düsseldorf, Erfurt, Essen, Fehmarn, Flensburg, Friedrichshafen, Fulda, Garmisch-Partenkirchen, Greifswald, Halle (Saale)*, Heidelberg, Husum, Ingolstadt, Jena, Kassel, Kempten (Allgäu)*, Leer (Ostfriesland)*, Lüneburg, Münster, Neubrandenburg, Oldenburg, Osnabrück, Paderborn, Rosenheim, Saarbrücken, Stralsund, Straubing, Ulm, Waren (Müritz)*, Wiesbaden, Wilhelmshaven, Würzburg, Zwickau	Akwizgran, Budziszyn, Chociebuż, Frankfurt n. Odrą, Fryburg, Bryzgowijski*, Getynga, Konstancja, Moguncja, Pasawa, Poczdam, Ratyzbona, Szlezwik, Trewir
0	0	0	+13

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 13 (wszystkich: 24), w tym egzonimów z wykazu: 13 (24).

The number of counted new instances of cities: 13 (total: 24), including exonyms from the list: 13 (24).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Tab. 7. Przybliżenie „20 km” (liczby widocznych niemieckich miast nie określono)⁴**Tab. 7.** “20 km” scale (number of shown German cities not specified).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
(nie badano)		(nie badano)	Biała Woda, Gubin*, Koblenca, Lubin*, Lubusz, Miśnia, Mużaków, Niska*, Spira, Tybinga, Wittenberga, Wormacja, Żytawa
-	0	-	+13

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 13 (wszystkich: 37), w tym egzonimów z wykazu: 13 (37).

The number of counted new instances of cities: 13 (total: 37), including exonyms from the list: 13 (37).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

³ Nazwy oznaczone gwiazdką występują na mapie w niepełnej formie – bez drugiego członu.

⁴ Nazwy opatrzone gwiazdką są tzw. pseudoegzonimami: polska nazwa jest zbieżna z co najmniej jednym zestandaryzowanym endonimem – w tym przypadku w języku łużyckim. Por. Wykaz... 2013: XVI.

Niemieckie egzonimy w Polsce

W tabelach 8-12 przedstawiono wyniki dla polskich miast w kolejnych przybliżeniach niemieckojęzycznych Map Google.

Tab. 8. Przybliżenie „200 km” (widoczne jedno polskie miasto)**Tab. 8.** “200 km” scale (one Polish city shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
			Warschau
0	0	0	+1

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 1, w tym egzonimów z wykazu: 1.

The number of counted new instances of cities: 1, including exonyms from the list: 1.

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Tab. 9. Przybliżenie „100 km” (widocznych 10 polskich miast)⁵**Tab. 9.** “100 km” scale (10 Polish cities shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
	Bydgoszcz, Gdynia, Wrocław*	Łódź, Zakopane	Danzig, Krakau, Posen, Stettin
0	-3	0	+4

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 7 (wszystkich: 8), w tym egzonimów z wykazu: 4 (5).

The number of counted new instances of cities: 7 (total: 8), including exonyms from the list: 4 (5).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Współczynnik zgodności wynosi dla kolejnych skal odpowiednio: 100%, 62,5% (5 z 8) oraz 36% (12 z 33), co oznacza, że na niemieckojęzycznej mapie wraz ze wzrostem skali występuje coraz większa niezgodność z listą Komisji. Na tym poziomie szczegółowości zalecenie uznane zostaje za niewypełnione w odniesieniu do obszaru Polski na niemieckojęzycznej Mapie Google. W badaniu wyższych skal współczynnik zgodności będzie mógł jeszcze wzrosnąć, lecz niewiele, ponieważ na liście zalecanych egzonimów pozostało 13 miast. Ze względu na dużą liczebność miast widocznych na mapie procedurę w wyższych skalach można ograniczyć do tych 13 miast, wyczerpując listę zalecanych egzonimów i określając najwyższą możliwą wartość współczynnika.

⁵ Nazwa opatrzona gwiazdką występuje na mapie z pominięciem polskich znaków diakrytycznych.

Tab. 10. Przybliżenie „50 km” (widocznych 67 polskich miast)^{6, 7}**Tab. 10.** “50 km” scale (67 Polish cities shown).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
Konitz, Lötzen, Misdroy, Suwalken	Częstochowa, Elbląg, Gorzów Wielkopolski, Jelenia Góra, Katowice, Koszalin, Legnica, Olsztyn, Opole, Piła, Słupsk*, Stargard Szczeciński, Wałbrzych, Zielona Góra	Augustów, Biała Podlaska, Białystok, Bielsko-Biała, Chełm, Elk, Kalisz, Karpacz, Kazimierz Dolny, Kielce, Konin, Krynica-Zdrój, Kutno, Leszno, Lublin, Łeba, Łomża, Mikołajki, Nowy Dwór Mazowiecki, Piotrków Trybunalski, Plock*, Puławy, Radom, Rzeszów, Sandomierz, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnów, Wieliczka, Władysławowo, Włocławek, Zamość	Gnesen, Kolberg, Marienburg, Neu Sandez**, Osterode, Swinemünde, Zoppot
-4	-14	0	+7

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 25 (wszystkich: 33), w tym egzonimów z wykazu: 7 (12).

The number of counted new instances of cities: 25 (total: 33), including exonyms from the list: 7 (12).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Tab. 11. Przybliżenie „20 km” (liczby widocznych polskich miast nie określono)⁸**Tab. 11.** “20 km” scale (number of shown Polish cities not specified).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
(nie badano)	Bytom, Gliwice, Grudziądz, Kostrzyn nad Odrą, Oświęcim*, Toruń	(nie badano)	Brieg, Dirschau, Eylau, Frauenburg, Glatz, Glogau, Hohensalza, Neisse, Oels, Rastenburg
-	-6	-	+10

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 16 (wszystkich: 49), w tym egzonimów z wykazu: 10 (22).

The number of counted new instances of cities: 16 (total: 49), including exonyms from the list: 10 (22).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

⁶ Nazwy opatrzone gwiazdką występują na mapie z pominięciem polskich znaków diakrytycznych.

⁷ Nazwa opatrzona dwiema gwiazdkami występuje w wykazie w pisowni łącznej.

⁸ Dla miejscowości oznaczonej gwiazdką niemiecka Komisja zaleciła stosowanie egzonimu – rugowanego w Polsce jako nazwa wprowadzona przez władze III Rzeszy w latach 1933-45. [Por. Ustawa... 2005: 6].

Tab. 12. Przybliżenie „10 km” (liczby widocznych polskich miast nie określono)

Tab. 12. “10 km” scale (number of shown Polish cities not specified).

Niezalecany egzonim (-)	Niezalecany endonim (-)	Zalecany endonim (0)	Zalecany egzonim (+)
(nie badano)	Chorzów	(nie badano)	Ratibor, Schweidnitz
-	-1	-	+2

Liczba zliczanych nowych wystąpień miast: 3 (wszystkich: 52), w tym egzonimów z wykazu: 2 (24).
The number of counted new instances of cities: 3 (total: 52), including exonyms from the list: 2 (24).

Źródło: Opracowanie własne/**Source:** Own elaboration.

Po rozpatrzeniu nazw ostatnich miejscowości z wykazu współczynnik podnosi się do 46% (24 z 52) i nie będzie już mógł wzrosnąć, skoro wyczerpała się lista zalecanych egzonimów. Odtąd w badaniu występować mogą jedynie wartości „0” lub „-1”. Każdy egzonim spoza wykazu spowoduje dal-
sze obniżenie współczynnika, a miast takich zauważa się już w pobieżnym przeglądzie mapy wiele⁹.

Zgodność z zaleceniem, aby publikować egzonimy wraz z nazwami oficjalnymi

Żadna z nazw miejscowości użytych w powyższym badaniu współczynnika zgodności nie pojawiła się na Mapach Google w obu wersjach, czyli egzonimom nie towarzyszyły, jak zalecił ONZ, endonimy. Każda analizowana nazwa na mapie była tylko jedną z pary endonim – egzonim. W odniesieniu do najbardziej znanych i popularnych, a więc występujących na listach lub widocznych w najwyższych skalach nazw zalecenie ONZ, aby egzonimy publikować na mapach wraz z endonimami, uznaje się za niespełnione¹⁰.

Dyskusja

Uzyskanie różnych współczynników zgodności dla obu badanych przypadków skłania do uznania, że w zakresie nazw miejscowych edytorzy Map Google kierują się odmiennymi zasadami w różnych krajach – przynajmniej w Polsce i Niemczech. Może być to zarówno przykładem niekonsekwencji,

⁹ Np. „Frankenstein”, „Neumarkt in Schlesien”, „Oberglögau”, „Pölitz”.

¹⁰ W pobieżnym przeglądzie w dokładniejszej skali w poszukiwaniu egzonimów spoza wykazu dostrzeżono jeden taki przypadek: „Ustka (Stolpmünde)” na niemieckojęzycznej mapie Polski.

jak też funkcjonowania w obu krajach innych zasad, których tu nie odnotowano – może bardziej szczegółowych, może różnie sformułowanych, ale niekoniecznie sprzecznych. Użyte w badaniu wykazy egzonimów: polski i niemiecki można uznać za porównywalne¹¹. Chociaż jednak stanowią realizację tych samych zaleceń ONZ, to mogą mieć różny status w swoich krajach. Rzeczywiście, podczas gdy polska komisja odradza stosowanie egzonimów spoza listy [Wykaz... 2013, XVIII], niemiecka wyraźnie stwierdza, że tego nie odradza [Ausgewählte... 2002, s. 5]. Różny też okazuje się status obu komisji, jako że niemiecka jest tylko ciałem doradczym, polska zaś agendą rządową określającą normy.

Chociaż więc w badaniu zauważono istotną różnicę pomiędzy postępowaniem edytorów Map Google w odniesieniu do rozpatrywanych języków i obszarów, nie można na tej podstawie uznać, że są to działania niekonsekwentne. Pewne jest tylko, że kierowano się odmiennymi od przedstawionych zasadami i że zasady te są różne w obu krajach. Jeśliby tylko tym wytłumaczyć rozbieżności pomiędzy wynikami badań dla Polski i Niemiec, serwis Mapy Google mógłby wciąż być spójny w tej kwestii. Aby to sprawdzić, można przeprowadzić podobną analizę innego internetowego serwisu mapowego. Jeśli pojawią się w nim podobne różnice w wersji polsko- i niemieckojęzycznej, wskażą one na istnienie czegoś więcej niż specyfika portalu Mapy Google. Jeżeli jednak wystąpią odmienne wzorce, może to oznaczać, że na zaistnienie zaobserwowanych różnic istotny wpływ mają jednak polityka Google i zasady edycji ich map.

Do porównania użyto serwisu Open Street Map [Open Street Map...], który okazał się przedstawiać odmienne podejście wobec wielojęzycznych nazw miejscowości. Na głównej mapie – wspólnej dla wszystkich wersji językowych – prezentowane są jedynie nazwy urzędowe w języku danego obszaru (endonimy). Egzonimy występują dopiero na dodatkowych mapach specyficznych dla danego języka, o ile takie się pojawiają. Takiej polskiej wersji nie ma, natomiast niemiecki użytkownik mapy może jednym kliknięciem zmienić jej wersję podstawową na „niemiecki styl” („deutscher Stil”), czyli wersję mapy, na której w miarę możliwości endonimy zastąpione zostają przez niemieckie egzonimy. Rozwiązanie to można uznać za pewną formę realizacji wytycznych ONZ, aby egzonimy publikować wyłącznie jako dodatek do endonimów. Obecność takiego rozwiązania na rynku pozwala na podtrzymanie tezy, że zasady, którymi kierują się twórcy Map Google, nie są spójne. Choćby nierówne traktowanie krajów i języków przez narodowych edytorów Map Google mogło po części wynikać z uwarunkowań formalnych

¹¹ Chociaż inna jest szczegółowość list dla obu języków (polska zawiera i więcej nazw, i więcej typów obiektów, podczas gdy niemiecka głównie nazwy miejscowości), to akurat liczba miast jest podobna zarówno na listach (niemiecka: 49, polska: 37), jak w poszczególnych skalach mapy.

i kulturowych danego kraju lub języka, zostaje jednak na pewno wzmocnione przez model edycji treści i kontroli Google.

Próba wyjaśnienia różnic w niniejszym opracowaniu oparła się na założeniu, które w tym miejscu także należy poddać w wątpliwość. Czy edytorzy Map Google mają w ogóle świadomość istnienia przytoczonych list egzonimów i odpowiednich zaleceń ONZ? Konferencja ONZ zaleciła Grupie Ekspertów nawiązanie kontaktu z Międzynarodowym Związkiem Oficjalnych Organizacji Turystycznych (IUOTO) i zasugerowanie, aby wszyscy jego członkowie stosowali na swoich mapach turystycznych nazwy geograficzne zestandaryzowane zgodnie z jej innymi zaleceniami [Rezolucja... 1972d]. Google nie był adresatem tych zaleceń. Aktorzy tacy jak Google nie są elementem tego systemu, a wpływu, jaki wywierają na rzeczywistość, nie koncesjonują gremia międzynarodowe, takie jak ONZ. Nie znaczy to jednak, że Google do tych wytycznych nie mógłby się stosować – czego przejawem musiałyby być wytyczne dla edytorów map. Ostatecznie pojawia się więc pytanie: W jaki sposób skodyfikowano zasady dla edytorów Map Google – oraz kim ci edytorzy właściwie są?

Mapy Google może edytować każdy (nazywany wówczas przez Google „kartografem”). System akceptacji zmian jest wymagający wobec nowych użytkowników, ale bardziej liberalny wobec tych doświadczonych. Koncern Google uruchomił w roku 2008 (w Polsce w 2012 r.) Kreator Map Google¹², umożliwiający samodzielne rozszerzanie mapy o własne elementy (np. drogi, „points of interest”), jak też wprowadzanie zmian w zastanym podkładzie mapy, w tym tłumaczeń nazw. Nazwy funkcjonalne, takie jak „ratusz”, „urząd”, „szpital” użytkownik zobaczy tylko w swoim języku – wybór warstwy językowej odbywa się automatycznie na podstawie rozpoznania jego języka. Pojawia się też coraz więcej tłumaczeń nazw obiektów geograficznych: rzek, akwenów, krain geograficznych, wreszcie: miejscowości. Na mapie widoczna może być tylko jedna nazwa miejscowości (z wyłączeniem nazw w różnych alfabetach), a Google nie przewidział możliwości przełączania się między różnymi nazwami, jak Open Street Map. Jeżeli w rekordzie danej miejscowości znajduje się egzonim w języku użytkownika, użytkownik Map Google zobaczy tylko ten egzonim. Nawet więc przebywający w danym mieście turysta nie zobaczy na swojej mapie jego oficjalnej nazwy. Odnalezienie obiektu po tej nazwie możliwe będzie tylko w jedną stronę, tzn. wpisanie endonimu w polu wyszukiwania wskaże odpowiednie miejsce na mapie – opatrzone egzonimem. Podobnie wpisanie dowolnego egzonimu, bez względu na język. Poza tymi nazwami – widocznymi tylko warunkowo – wprowadzono zupełnie niewidoczne nazwy „przezroczyste” („opaque”). Choć w ogóle nie widać ich na mapie, są jednoznacznie przypisane do danej miejscowości. Należą do nich nazwy nieuznane przez edytorów

¹² Aktualnie Google zapowiada wycofanie w marcu 2017 r. Kreatora i przeniesienie jego funkcji bezpośrednio do Map Google. [Kreator Map... 2017b].

Map Google za oficjalne, a jednak obecne w danym języku. Takimi nazwami są np. polskie nazwy historyczne Branibór, Desawa, Gardziec czy Wkryujście – które jednak w dniach 6-17 marca 2015 r. widniały w polskiej wersji Map Google jako jedyne nazwy niemieckich miast Brandenburg, Dessau, Garz czy Ueckermünde. Wraz z wieloma innymi naniesione zostały przez jednego z polskich edytorów [Rejestr zmian...] – i cofnięcie ich wymagało reakcji innego Polaka będącego edytorem Map Google. Lokalne społeczności tych miast mogły wcale nie wiedzieć o zmianie, a choćby i wiedziały, nie mieć świadomości tego, że nie jest to poprawna forma w Polszczyźnie. Archiwa Map Google zachowują informację o takich anulowanych wpisach, które pozostają widoczne dla „kartografów”, czyli edytorów – ale nie użytkowników Map.

Tab. 13. Typy nazw w Kreatorze Map Google

Tab. 13. Types of names in Google Map Maker

Lokalna	Nazwa miejsca podana w języku regionu, w którym znajduje się obiekt
Podstawowa	Najbardziej znana, najlepsza nazwa obiektu. Dodając więcej niż jedną nazwę obiektu, dopilnuj, by jedna nazwa w każdym języku była oznaczona jako Podstawowa.
Oficjalna	Nazwa formalna lub oficjalnie uznana przez rząd.
Potoczna	Nieformalne określenia, nazwy historyczne lub potoczne, które nie są widoczne na znakach i mogą nie być dobrze znane poza daną okolicą. Jedyna nazwa obiektu nie powinna być nazwą potoczną. Nazwy historyczne mogą być traktowane jako nazwy potoczne (...).

Źródło/Source: [Kreator Map/Map Maker, support.google.com/mapmaker/answer/157005, 24.02.2017 r.].

Podczas gdy treści samych Map Google są tożsame w różnych wersjach językowych, będąc co najwyżej tłumaczone, forum Kreatora Map Google funkcjonuje osobno dla każdego języka i jako takie musi być niespójne. Serwisy Google dostępne są w 123 językach, z czego edycji map można dokonywać tylko w 59 z nich [Kreator... 2017a]. Różnica ta jest o tyle istotna, że większe znaczenie dla rozpatrywanego problemu okazuje się mieć domena językowa edytora aniżeli użytkownika mapy. W mniej licznych językach edycji map mogą pojawić się najdrobniejsze nawet nazwy nieoficjalne – brak za to będzie nawet oficjalnych nazw, jeżeli funkcjonują w języku, w którym nie edytuje się map. Taki przypadek stanowią języki łużyckie. Nawet niemiecka wersja Map Google nie przedstawia obowiązujących urzędowo w RFN nazw miejscowości w języku lokalnej mniejszości na Łużycach. Jednocześnie historyczne niemieckie egzonymy masowo zastępują oficjalne nazwy polskie na Śląsku, i to nie tylko w przypadku miejscowości używających języka niemieckiego jako pomocniczego w nazewnictwie [Ustawa... 2005].

W przedstawionym badaniu nie zajmowano się w ogóle egzonimami spoza przytoczonych wykazów. Wymagałoby to użycia innych list egzonimów (które musiałyby być wybiórcze) oraz oceny ich poprawności (która musiałaby być arbitralna). Taka zgoda na czynniki subiektywne byłaby ceną za prowadzenie badań o bardziej całościowym charakterze. Jednocześnie użycie w badaniu operatów opartych na obiektywnych kryteriach doprowadzi do zawężenia przedmiotu badania. Byłoby tak w przypadku wspomnianych wyżej miejscowości mających dodatkowe nazwy w języku niemieckim – w Polsce jest ich 359 (łącznie 1240 w językach regionalnych lub mniejszości narodowych i etnicznych [Rejestr... 2016]).

W niniejszym opracowaniu zbadano relacje pomiędzy obszarem i językiem Polski i Niemiec, rozróżniając konteksty: podkładu kartograficznego (obszar) i użytkownika (adresat). Znalezienie każdego przypadku niezgodnego z przyjętym wzorcem (wykaz Komisji) daje asumpt do określenia nowych zagadnień badawczych. Może to stanowić punkt wyjścia dla dalszych, głębszych i bardziej złożonych analiz jakościowych, które uwzględnić powinny uwarunkowania historyczne danych regionów, krajów i ich języków. W wyjaśnieniu odstępstw pomoc może rozpatrzenie funkcjonujących w obu językach nazw bliskich przestrzennie i kulturowo miast w krajach trzecich – np. dawnych miast niemieckich w dzisiejszej Francji (fr. Strasbourg, niem. Straßburg; fr. Mulhouse, niem. Mülhausen) czy dawnych miast polskich na dzisiejszej Ukrainie (ukr. Lwiv, pol. Lwów; ukr. Iwano-Frankiwska, pol. hist. Stanisławów). Można także odnieść się do obszaru kraju trzeciego (Rosja) w obu wersjach językowych, np. Sowieck (pol. Tylża, niem. Tilsit) czy Kaliningrad (pol. Królewiec, niem. Königsberg). Fakt, że „Kaliningradu” nie zastąpił na Mapach Google żaden z tych egzonimów, chociaż oba znalazły się na przytoczonych tu wykazach Komisji, pozwala domniemywać, że szczególne znaczenie ma nie tyle kraj adresata (tu: Polska i Niemcy), co obszar odniesienia mapy (tu: Federacja Rosyjska). Przykłady różnego potraktowania nazw miejscowości mogą być efektem postrzeganej pozycji danego kraju w świecie, skłaniającej edytorów w innych językach do ostrożniejszego obchodzenia się z tą materią. Analizy z uwzględnieniem dalszych krajów czy większej ich liczby będą coraz bardziej zależne od bilateralnych uwarunkowań społeczno-politycznych.

W odniesieniu do gospodarki turystycznej należałoby przeanalizować znaczenie nazw miejscowych osobno dla obu stron rynku. Potrzeba określić, w jakim stopniu nazwy miejscowe wpływają na percepcję przestrzeni turystycznej na poszczególnych etapach podróży oraz jaki wpływ mają różnice w nazewnictwie na zachowania i konstruowanie doświadczeń turystów (popyt) czy jak odzwierciedlone zostały w ofertach usług turystycznych (podaż).

Można zastanowić się, czy nazwy występujące w Mapach Google nie wymykają się sztywnym schematom jako stanowiące przykład żywego języka (i być może z czasem obronią się same). Pamiętać należy, że w początkach

prac nad standaryzacją nazw geograficznych zalecano spolszczanie tych nazw, które w Polsce były mało znane [Urzędowy... 2013: XV]. Formułowane dopiero od lat 60. zalecenia ONZ mogą więc wydawać się sztuczne, odległe od rzeczywistości zwykłego człowieka (przynajmniej w przypadkach, gdy nie chodzi o różne alfabety). Kryteria ustalania nazw nie są całkiem jednoznaczne, a przyjęte oficjalnie rozwiązania wynikają często z gorących dyskusji i nie są pozbawione subiektywizmu [Urzędowy... 2013: XVI]. Dla rozpatrywanego problemu szczególnie interesujące będą również dalsze analizy językowe. W Internecie zatarciu ulega wyraźny podział na język pisany i mówiony, przewartościowaniu uległy schematy językowe. Nie bez znaczenia jest wreszcie podatność poszczególnych języków na obecność egzonimów i wygoda ich użycia, także w kontekście nowych technologii¹³.

Wnioski

Proste narzędzie użyte w niniejszym artykule można stosować dla dalszych stopni szczegółowości. Można je także modyfikować, np. sprawdzając miasta nie według kolejności pojawiania się na mapie¹⁴, lecz innych, bardziej obiektywnych kryteriów, np. nadając im wagi odpowiadające liczbie mieszkańców.

Próby ilościowej analizy rozpatrywanego przypadku napotykają podstawowe trudności z rozdzieleniem zmiennych, częściowo skorelowanych. Niestabilność systemu edycji prowadzi do tego, że jakiegokolwiek badanie będzie zależne od niesystematycznych czynników, jak błędy i wpisy cofnięte po czasie. Wypełnienie serwisu treściami następuje oddolnie, bez odgórnego nadzoru. Aktualizacje i zmiany na Mapach Google ani nie są wprowadzane cyklicznie, ani niekoniecznie odzwierciedlają zmiany zachodzące w odwzorowywanej przestrzeni w danym momencie. Można spodziewać się nawet, że egzonimy będą się pojawiały głównie w wyniku arbitralnych decyzji samodzielnych edytorów, a nie decyzji ciała powołanego w danym języku do ustalania nazw miejscowych w obcych krajach. Głębsze badanie jakościowe musi uwzględnić więc takie czynniki, jak wiedza i motywacja przypadkowych i niepowiązanych ze sobą edytorów oraz objąć analizę wprowadzanych korekt i anulowanych wpisów w historii rekordów. Towarzyszyć temu powinno badanie dokumen-

¹³ Czy konstrukcja hiperodwołań („Jadę do: Brema”) prowadzi do wypierania właściwej dla języka polskiego odmiany fleksyjnej („Jadę do Bremy”) na rzecz użycia nieodmiennych endonimów („Jadę do Bremen”)?

¹⁴ Nieznane jest kryterium decydujące o kolejności pojawiania się miejscowości w widoku Map Google. Można spodziewać się, że na algorytm ten wpływ ma liczba wyszukiwań danej nazwy, ale nie dana instancja mapy, jej wersja językowa czy miejsce, w którym znajduje się użytkownik. W przybliżeniu „50 km” widoczne jest na Mapach Google 55 miast w Niemczech i 67 w Polsce, co nie może odpowiadać ich rozmiarom i liczebności. Gdyby jednak na mapie pojawiały się inne miasta i w innej kolejności, inaczej przebiegałoby zliczanie, nie ma jednak podstaw, by spodziewać się, że tak otrzymane wyniki różniłyby się znacznie od uzyskanych w niniejszym badaniu.

tacyjne w wielu językach: treści wsparcia edytora, tematów pomocy oraz wątków na forach. Porównać należałoby także strukturę baz danych i systemy znakowania geograficznego („geotagging”) w innych serwisach społecznościowych (np. Twitter, Facebook, Foursquare, Instagram, Wikipedia). Porównanie z serwisem Open Street Map pozwoliło na korektę wniosków niniejszego badania. Oba serwisy są współtworzone przez społeczność, choć w oparciu o odmienne filozofie. Zasadne będzie ich dalsze porównanie z innymi rozwiązaniami mapowymi tego typu, jak też zamkniętymi produktami dostarczanyymi przez firmy takie jak Apple, BlackBerry.

Ogrom informacji, jaką można zawrzeć na mapach, przerasta możliwości jakichkolwiek wcześniejszych publikacji kartograficznych. Zaangażowanie internautów w projekt pozwala na nanoszenie na mapy najdrobniejszych obiektów i informacji z dokładnością do tysięcznych sekundy łuku. Rozwarstwienie map będzie funkcją liczby rodzajów obiektów, a te wciąż można mnożyć. Jednocześnie złożoność treściowa dzisiejszych map musi być ograniczana poprzez dążenie ich twórców do prostoty i czytelności dla użytkownika, a także ze względu na przepustowość łącz i czas ładowania mapy. Pewne uproszczenia są nieodzowne. Liczba warstw widocznych będzie więc zawsze mniejsza od dostępnych – i tak samo ilość danych na warstwie. Użytkownicy Internetu już dawno przyzwyczaili się, że wraz ze wzrostem skali zwiększa się szczegółowość mapy. Dlatego zrozumiałe jest, że nie wszystkie z dostępnych w bazie nazw jednego obiektu mogą być widoczne naraz. Klucz ich wyboru nie może jednak budzić wątpliwości. A jest tak, jeżeli nazwy miejscowe potraktuje się tak samo jak funkcjonalne i opisowe określenia typu „urząd miasta” czy „komisariat policji”. Uznawszy, że nazwy miejscowe są tak samo przetłumaczalne „jeden do jednego”¹⁵, Google sugeruje użytkownikowi, jakoby w jego serwisie mapowym następowała jedynie techniczna czynność zamiany stałych treści, w jedyny możliwy sposób i na podstawie obiektywnych kryteriów. Kto jednak określił te kryteria, kto przygotował słownik nazw miejscowości w różnych językach i zasady ich zastępowania? Nie zrobił tego nikt, a koncern Google ceduje na swoją społeczność uprawnienie do dowolnego rozszerzania zbioru nazw miejscowych.

Niewątpliwie istnieje rozdźwięk między ustawodawstwem i pragmatyką branżową a rozwojem dzisiejszych technologii – we wspomnianych rezolucjach Konferencji ONZ w ogóle nie uwzględniono jeszcze specyfiki Internetu. Rozdźwięk taki nie jest jednak koniecznością, o czym przekonuje przykład budowanego także na społeczności serwisu Open Street Map. Ważne okazują się ramy formalne, które tworzy administrator serwisu mapowego – ramy, w których poruszać się mają jego edytorzy. To najprawdopodobniej brak takich ram w Mapach Google prowadzi do tego, że wiedza i nastawie-

¹⁵ W niemieckiej wersji Map Google egzonym miasta Szczecina („Stettin”) pojawia się także – błędnie – jako jedyna nazwa dwóch wsi o nazwie „Szczecin” (w województwach łódzkim i kujawsko-pomorskim).

nie społecznych edytorów Google w różnych krajach warunkują treść serwisów w ich językach. Nie bez wpływu na ich działania może pozostawać mniej lub bardziej zdecydowana narracja narodowa, mogąca prowadzić do zgoła odmiennych interpretacji tych samych faktów. Treść Map Google może okazać się więc wypadkową rozmaitych podejść, nastawień, przekonań, wrażliwości (czynniki subiektywne) czy po prostu wiedzy (czynniki obiektywne).

Serwis mapowy, który dzięki marce Google i powszechnemu zaufaniu do wydawnictw kartograficznych sprawia wrażenie integralnego porządku, umożliwił tak naprawdę istnienie w ramach jednej struktury sprzecznych porządków. Globalizacja formalna (narzędzie, którym są Mapy Google) nie doprowadziła do globalizacji (ujednoczenia) treści. Globalny oznacza w tym przypadku nie globalny porządek (integracja), lecz globalny udział (rozcłonkowanie), zwielokrotnienie edytorów mapy, a co za tym idzie – mniejszą możliwość spójnej kontroli. Google oddał prawo do edycji szczegółów swojej mapy społecznościom lokalnym – jako tym, które najlepiej orientują się w otaczającej je rzeczywistości i będą mogły szybko reagować na zmiany: pojawianie się i znikanie dróg, budynków, obiektów, firm. Założono najpewniej zdroworozsądkowo, że w najbliższym otoczeniu najlepiej będą orientować się szeregowi użytkownicy sieci. Jednocześnie uprawnieniu temu nie nadano zasięgu terytorialnego, tak że jednakowe prawa do edycji nazwy Wrocławia będą przysługiwać mieszkańcowi tego miasta, jak i wietnamskiej wioski. Nie byłoby to problemem, gdyby nie fakt, że o zmianie wprowadzonej przez Wietnamczyka nie dowie się użytkownik Map Google z Wrocławia, o ile sam nie jest ich aktywnym edytorem. Szczególnego znaczenia nabiera w Mapach Google to, czego nie widać, co jest tym bardziej niebezpieczne, że wcale nie zostało to ukryte, lecz jest potencjalnie dostępne wszystkim. Kto się tym jednak specjalnie nie zainteresuje, nie będzie wiedział, jak tego szukać. Istotna jest świadomość znaczenia i pochodzenia danych oraz zasad ich publikacji nie tylko u edytora, ale i adresata – szczególnie wówczas gdy różnica między oboma jest tak rozmyta.

Dopóki społeczności lokalne, w tym samorządy, nie będą interesowały się tym, czego same nie widzą na ekranie komputera jako użytkownicy, kontrolę nad metryką ich miejscowości będą więc mieli ludzie z reszty świata – a tych zawsze będzie więcej. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przytoczonym na wstępie przypadku „Wrocław” występującego jako nazwa miasta w niemieckich Mapach Google. Lokalne organizacje i jednostki samorządu powinny świadomie podjąć działania na rzecz wzmocnienia pożądanego sygnału w zakresie informacji i promocji m.in. poprzez aktywne kształtowanie serwisów społecznościowych takich jak Mapy Google. Jeżeli nie przejmą aktywnej roli gospodarza, zrobi to za nie ktokolwiek, i niekoniecznie po ich myśli. Ustępując pola indywidualnym, anonimowym internautom i koncentrując się na własnych oficjalnych, lecz ograniczonych kanałach przekazu, na własne życzenie wyłączają się z grona beneficjentów procesu demokratyzacji w Internecie.

Bibliografia

- Ausgewählte Exonyme der deutschen Sprache. Deutsche Namen und ihre phonetische Umschriftung für geographische Objekte in Ländern und Gebieten ohne deutsche Amtssprache* (2002), Ständiger Ausschuss für geographische Namen, Frankfurt am Main.
- Dokumenty techniczne* (1977), III Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Ateny.
- Rejestr gmin, na których obszarze używane są nazwy w języku mniejszości* (2016), stan na dzień 18 lipca 2016 r., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa.
- Rezolucja II/28 „Wykazy egzonimów (nazw zwyczajowych, nazw tradycyjnych)”* (1972), II Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Londyn.
- Rezolucja II/29 „Egzonimy”* (1972), II Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Londyn.
- Rezolucja II/35 „Tymczasowe wykazy nazw zestandaryzowanych”* (1972), II Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Londyn.
- Rezolucja II/38 „Zastosowanie nazw na mapach turystycznych”* (1972), II Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Londyn.
- Rezolucja III/19 „Wykazy egzonimów”* (1977), III Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Ateny.
- Rezolucja IV/20 „Ograniczenie egzonimów”* (1982), IV Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Genewa.
- Rezolucja V/13 „Pierwszeństwo oficjalnych narodowych form nazw geograficznych”* (1987), V Konferencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie Standaryzacji Nazw Geograficznych, Montreal.
- Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata* (2013), Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Geodecie Kraju, Warszawa.
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, Dz.U. 2005 Nr 17 poz. 141.

Netografia

- [1] *Kreator Map – Pomoc: Kreator Map w twoim języku*, support.google.com/mapmaker/answer/157005 (24.02.2017)
- [2] *Kreator Map – Pomoc: Kreator Map w twoim języku*, <https://support.google.com/mapmaker/answer/7195127> (24.02.2017)

- [3] *Mapy Google*, maps.google.com (24.02.2017)
[4] *Open Street Map*, openstreetmap.com (24.02.2017)
[5] *Rejestr zmian wprowadzonych przez użytkownika Mardaudio*, google.com/mapmaker?gw=66&ptab=1&uid=207324557823366316225 (15.09.2016)

A PREAMBLE TO RESEARCH ON MULTILINGUAL TOPONYMS ON INTERNET MAPS

Abstract

Purpose. To check the compliance of Google Maps with recommendations of the United Nations to reduce the use of exonyms and to publish them with endonyms only.

Method. The survey was conducted on two countries (area) and their languages (target), i.e. Germany in the Polish version of Google Maps, and Poland – in the German one. City names shown on Google Maps were compared with their forms recommended for use in both languages.

Findings. A significant discrepancy of both language domains has been observed: compliance with the recommendation to reduce the exonyms exceeded 100% for Polish names in Germany, whilst only 46% for German names in Poland. Further, it has been unveiled that, by using a different philosophy and unified approach to the whole service, Open Street Map meets the UN recommendations more accurately.

Research and conclusions limitations. Only cities enumerated on the official lists of exonyms have been considered, only lying in Poland and Germany, and solely in these two language versions.

Practical implications. The results of this survey can be an important factor for strengthening the consciousness of actors in the tourist market. Google Maps is being perceived as global – what does not necessarily mean global order but more so global participation. An anonymous user of the Internet has bigger influence on its content than international, national or local authorities do, who earlier had crucial influence regarding naming or contents of publications. That is why it is strongly recommended for them to actively join in editing social map services on the Internet.

Originality. This matter appears extremely dynamic and this aspect of Google Maps: translation of topographic names has only been functioning since 2008 (2012 in Poland). After modification, the research tool can be used for broader and deeper analyses, or other map services, as presented on the example of Open Street Map.

Type of paper. Article presenting the results of an empirical survey.

Keywords: Internet, map, tourist information, topographic name, exonym.